

O Dražgoški bitki imam pred sabo tri zapise, ki jih velja komentirati. Toda najprej nekaj besed o bitki sami.

Smo konec leta 1941, ko je Rdeča armada zaustavila pohod Wehrmachta na Moskvo in s tem že naznanila Hitlerjev poraz. Evforični zaradi tega uspeha, so naši komunisti ljudem zatrjevali, da bodo Nemci kmalu premagani in da bodo »Rusi čez dva meseca tukaj«. To prepričanje je na Gorenjskem privabilo v partizane veliko število prostovoljcev, ki so sredi zime zapustili svoje domove, kamor pa so se številni tudi kmalu vrnili, saj niso mogli zdržati strašnih naporov neenakega boja z dobro oboroženim in opremljenim okupatorjem.

V Poljanski dolini je prišlo decembra 1941 do spopadov med gestapovci in Cankarjevim bataljonom (240 borcev), ki se je prebil iz obročja, v katerega je bil zajet, in se zatekel v vas Dražgoše, visoko v planinah pod Jelovico. Tu je organiziral svojo »republiko« z mitingi, plesi, partizanskim petjem...

Nemci tega izziva seveda niso mogli prenesti. Partizane so napadli 9. januarja 1942 in jih zavlekli v boj, ki je trajal tri dni v izredno težkih pogojih zaradi ostre zime – 20 stopinj Celzija pod ničlo – in visokega snega. Ker bežati ni bilo mogoče, so morali partizane sprejeti frontalen napad. Bil je prvi takega tipa, ki je zapustil v spominu slovenskega naroda pomembno sled. Šele ko so gestapovci zasedli dominantne položaje na levem krilu bataljona, so se njegovi poveljniki odločili za umik, naj stane kar stane. Ker so tudi Nemci utrpeli hude, izgube so se znesli nad vaškim prebivalstvom, ki je partizanom na vse načine pomagalo. Iz maščevanja so v Dražgošah pobili vse moške, naselje, skupaj z nekaterimi prebivalci, ki so jih strpali v cerkev, zažgali, druge internirali v Tretji Rajh. Dražgoška bitka, ki je bila doslej največji spopad med partizani in okupatorji na Gorenjskem, je postala zaradi junaštva in trpljenja borcev in domačinov simbol slovenskega upornišтва, prispevala pa je tudi k odločitvi voditeljev OF, da zaradi gorate dežele, težave z oskrbo in nemške premoči, prenesejo težišče upora na Dolenjsko, ki je bila pod italijansko zasedbo.

A vrnimo se k zgoraj omenjenim zapisom.

Prvi je govor, ki ga je imela na letošnji proslavi Lara Jankovič, igralka, aktivista, predstavnica gibanja za trajnostni razvoj Slovenija, vnukinja

partizanov. Govor je sicer nabit z emocijo, a lep in iskren. Mlada žena je opozorila na grozovitost nacifašistične ideologije, na hrabrost ljudi, ki so se ji uprli, obsodila revival domobranstva, ki smo mu priče, kot prekarka pa tudi današnje težko stanje naše družbe. »Grozljivo je dejstvo, da je vsak tretji, četrti Slovenec na antidepresivih«.

Sledi pismo, ki ga je poslal Andrej Bolčina, v katerem je komentiral članek nekega duhovnika, ki je označil Dražgoše kot »hvalnico norosti«. Bolčina, ki je bil pri petnajstih letih partizan, je skušal razložiti omenjenemu duhovniku, zakaj se je boril. »Partizanstvo ni bilo 'pravljica ali mit'. Čeprav le nekaj mesecev in še skoraj otrok, se nisem prav nič 'pravljичno' ali 'mitološko' počutil. Tudi v hajkah, napadih, zasedah, streljanju talcev, požiganju vasi, pregonu ljudi v taborišča, v lakoti in bedi ni bilo nič 'pravljичnega', še manj pa 'mitološkega'. Bila je hrabrost, ponos, odločnost in predvsem ljubezen do lastnega naroda. Še danes čutim tako, kakor sem čutil tistega 1. maja 1945, ko sem z angleško puško na rami, z rdečo zvezdo na kapi, stopil na tržaška tla in se potem z anglo-ameriškimi vojaki objemal od veselja in radosti.«

Glede na to pričevanje je neumesten zapis, ki ga je v Delovi rubriki »Gostujoče pero« objavil zgodovinar, urednik Razpotij, raziskovalec na CEU v Budimpešti Luka Lisjak Gabrijelčič. Pod naslovom »Posvetna novejna pridiga« in podnaslovom »Dražgoše: kako smo zgodovino spremenili v mit in sredstvo političnega boja.«

Za tiste, ki so se borili in za tiste, ki se borijo proti novemu fašizmu, Dražgoše niso mit, temveč prvi upor nekega golorokega naroda na tleh Tretjega Rajha. So tudi sredstvo političnega boja proti tistim, ki trdijo, da tega upora ne bi smelo biti, da bi Slovenci morali ostati hlapci.

Pred kratkim sem bral, da je francoski predsednik Emmanuel Macron med svojim nedavnim obiskom v Veliki Britaniji obljubil, da bo poslal v London znamenito srednjeveško tapiserijo, ki prikazuje bitko pri Hastingsu, kjer je Wilhelm Osvajalec leta 1066 porazil angleškega kralja Harolda. Angleži so pozdravili to gesto z navdušenjem, ker v tej bitki, kolikor je bila krvava in grozovita, vidijo začetek svoje državnosti.

Dražgoše so naš Hastings, pa če vam je všeč ali ne.